

حکم شرعی بیت کوین از نظر مراجع تقلید

تا زمانی که این ارز پشتوانه دقیق و روشن مثل حمایت بانک مرکزی کشور را نداشته باشد بدون پشتوانه و ارزش است و اگر اقتصاد کشور را بر اساس آنچه کارشناسان اقتصادی می گویند با پولشویی ها و دور زدن حق حاکمیت به خطر بیندازد از نظر شرع بدیهی است که دارای اشکال است.

مقدمه

پول ملی توسط بانک مرکزی هر کشور یا منطقه منتشر می شود و دارای اعتبار است، اما «بیت کوین» و امثال آن توسط ماینرها (معدنچیان اینترنتی) و بر اساس مکانیسم ریاضی خاص و توافق عمومی تهیه می شود و اعتبار می یابد. مقامات اقتصادی کشور نسبت به این ارز دیجیتال هشدار داده اند. از جهت فقهی بیت کوین یک موضوع است و فقها موضوعات را از کارشناسان هر رشته ای دریافت و حکم (استخراج شده در روایات) را بر موضوع تطبیق و بیان می کنند.

تا زمانی که این ارز پشتوانه دقیق و روشن مثل حمایت بانک مرکزی کشور را نداشته باشد بدون پشتوانه و ارزش است و اگر اقتصاد کشور را بر اساس آنچه کارشناسان اقتصادی می گویند با پولشویی ها و دور زدن حق حاکمیت به خطر بیندازد از نظر شرع بدیهی است که دارای اشکال است.

آنچه که هست دلایل فقها بیش از این است که اینجا توضیح می دهیم برای مثال عناوینی در فقه اقتصاد مطرح است مثل «قاعده غرر» چنان که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از غرر نهی کرده اند. غرر را چه عدم علم به کیفیت و جهالت در معامله چه خطر در زمینه معامله بدانیم، در این معاملات وجود دارد، به اذعان کارشناسان اقتصادی تا کنون کیفیت این معامله به خوبی روشن نیست و احتمال ضرر و نوسانات شدید در این بازار وجود دارد برخی از کارشناسان تعبیر به حباب ارزی دارند. یکی از مصداقهای غرر فقهی این است که در این بازار هیچ مسئولیتی قابل پیگیری نیست و اگر برای مردم مشکلی رخ بدهد یا حاکمان این شبکه ارزش این ارز را کاهش بدهند مشخص نیست چه بلایی سر خریداران می آید؟!!

شاید بپرسید که همین مسئله نوسانات در ازر کشورها نیز وجود دارد، پاسخ می دهیم ارزهای ملی به این راحتی دچار نوسانات شدید نمی شوند و هیچگاه پشتوانه خود را از دست نمی دهند چون پشتوانه آن حاکمیت ملی یک کشور وجود دارد و اعتبارات آن کاملاً روشن و مشخص و در دست کشور است. ما در سالهای قبل شاهد بودیم که چطور گلد کوئست پول کشور را به تاراج برد و هیچ کسی پاسخگوی مردم نتوانست باشد!.

به گزارش خبرگزاری تسنیم: «ناتالیا کسپراسکای که یکی از مؤسسان کسپراسکای و مدیر اجرایی ارشد گروه شرکتها و متخصصان سیستم های امنیت سایبری اینفوواچ است، در سخنرانی خود در دانشگاه ایتمو در سنت پترزبورگ فاش کرد که بیت کوین برای تأمین مالی پروژه های جاسوسی آمریکا و انگلیس در سراسر جهان طراحی شده است. وی این ارز دیجیتال را «دلار ۲» نامید.»

بیت کوین بازاری با قواعد شناخته شده به مانند آنچه در سهام یا حتی بازار ارز وجود دارد نیست؛ در واقع بیشتر شبیه معامله گری در یک بازار سهام غیرشفاف با دستهای پشت پرده و بازیگران اصلی مخفی و معاملات غیرقابل پیگیری است که پولشویی، فرار مالیاتی، جذابیت برای بازارهای مواد مخدر و قاچاق و ... را با خود دارد مخصوصاً منجر به دور زدن

سوال: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: معظم له، فعالیت مذکور را اجازه نمی‌دهند.

استفتاء شفاهی از دفتر معظم له.

فتوای آیت الله شبیری زنجانی (دامت برکاته)

سوال: معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه استفاده از این‌گونه ارزها نوعاً مفسده اقتصادی داشته یا خلاف قانون باشد، خرید و فروش آن اشکال دارد.

منبع: برگرفته از استفتائات آیت الله العظمی شبیری زنجانی.

فتوای آیت الله صافی گلپایگانی (رحمه الله علیه)

سوال ۱: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: حرام و اکل مال به باطل است. والله العالم

منبع: استفتاء از دفتر استفتائات آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

سوال ۲: سایت‌های خارجی هستند که پول خارجی مثل بیت‌کوین و ... رو عرضه می‌کنند و بعد در سایت‌های ایرانی این پول‌های خارجی قابلیت خرید و فروش دارند. آیا از نظر شرعی تولید و به دست آوردن اینچنین پولی و خرید و فروش آن حرام است؟

پاسخ: بیت‌کوین مالیت ندارد و قابل خرید و فروش نیست، اما اگر آن را به غیر مسلمان واگذار کرده در مقابل وجهی دریافت کنید اشکال ندارد.

منبع: استفتاء سایت اسلام کوئست از دفتر استفتائات آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

<https://www.islamquest.net/fa/archive/fa60559>

فتوای آیت الله علوی (دامت برکاته)

با سلام و عرض ادب فراوان لطفا در خصوص خرید و فروش ارزهای دیجیتال که هم اکنون در سطح بین الملل بسیار رایج بوده (حدود ۱۲ سال) و همچنین صرافی های داخلی ایرانی ارزهای دیجیتال نیز امکان و خرید و فروش آن را بصورت آنلاین فراهم نموده و واسطه به خریداران و فروشندگان می شود و فقط در هر معامله مبلغی به عنوان کارمزد دریافت می نمایند (مثل کارگزاریهای بورس) اشکال شرعی دارد. شما مستحضر هستید که این نوع ارزهای دیجیتال ماهیت فیزیکی ندارد و لی کاربردهای فراوان در خصوص مبادلات سریع داده ها و اطلاعات در سطح بین الملل ایفا می کند. و در آینده نزدیک نقش بسیار مهمی در معاملات و جابجایی تراکنش ها بخصوص در بانک ها خواهد داشت لطفا در صورت نیاز به توضیح بیشتر در این خصوص به صرافی های ارزهای دیجیتال مراجعه فرمایید

پاسخ: چنانچه اینگونه ارزها توسط حکومت در ایران و یا حکومتهای دیگر در سطوح بین المللی مورد پذیرش قرار گرفته باشد به گونه ای که از غل و غش و فریب و اضرار عمومی به اموال مردم و جهل مصون باشد و در مواقع خاص همانند ارزهای فیزیکی قابل پیگیری و احقاق حق باشد مورد قبول است و تشخیص مصادیق آن بر عهده عرف جامعه و کارشناسان اقتصادی و حقوقی است [۱]

[۱] . استفتا موجود در سایت معظم له؛ <https://b2n.ir/y15280>

فتوای آیت الله مکارم شیرازی (دامت برکاته)

سوال ۱: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: با توجه به ابهامات زیادی که بیت کوین دارد از جمله اینکه: منشاء استخراج این ارز روشن نیست و نیز غالبا اعتبار آن از سوی دولت ها پذیرفته نشده است و همچنین منشاء سوء استفاده های زیادی شده است، بنابراین معامله آن جایز نیست.[1]

سوال ۲: اخیرا استفتائی از شما در خصوص خرید و فروش رمز ارزها منتشر شده است که در آن استفتا چنین پاسخ داده شده است: تنها میتوانید این نوع ارزها را به غیر مسلمانان بفروشید و از پول آن به هر صورت مایل باشید استفاده کنید(با کد رهگیری: ۱۴۰۰۰۹۱۱۰۰۴۱) آیا فتوای اخیر شما این هست و آن را تایید میفرمایید؟ اگر این فتوای شماست، با توجه به اینکه در خرید و فروش رمز ارزها طرف مقابل مشخص نیست که کیست و آیا مسلمان است یا غیر مسلمان، وظیفه فروشنده چیست؟

پاسخ: با توجه به ابهامات زیادی که این نوع ارزها دارند، از جمله اینکه منشاء استخراج آنها روشن نیست و نیز غالبا اعتبار آن از سوی دولت ها پذیرفته نشده و همچنین منشاء سوء استفاده های زیادی شده است، معامله، سرمایه گذاری و درآمد حاصل از آنها جایز نیست. ضمنا تنها می تواند اصل آنرا به غیر مسلمان بفروشد و باید یقین نماید که طرف مقابل غیر مسلمان است.[2]

منبع استفتا:

1. استفتا موجود در سایت معظم

له؛ <https://makarem.ir/main.aspx?lid=0&typeinfo=21&mid=265846>

۲. استفتا اینترنتی از سایت معظم له؛ با کد استفتا ۱۴۰۰۰۹۲۵۰۰۲۴

فتوای آیت الله نوری همدانی(دامت برکاته)

سوال: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: ورود در این معاملات اشکال دارد.

منبع: استفتاء از دفتر استفتانات آیت الله العظمی نوری همدانی.

فتوای آیت الله وحید خراسانی(دامت برکاته)

سوال: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: خرید و فروش آن باطل است.

منبع: استفتاء از دفتر استفتائات آیت الله العظمی وحید خراسانی

فتوای آیت الله هاشمی شاهرودی (رحمه الله علیه)

سوال: حکم معاملات بیت کوین (ارز دیجیتال) چیست؟

پاسخ: با توجه به ابهامات فراوانی که این نوع معامله دارد، استفاده از این پول جایز نیست.

منبع: استفتاء از دفتر استفتائات آیت الله العظمی هاشمی شاهرودی.

شرح کارشناسی

بر اساس استفتائاتی که از مراجع معظم تقلید درباره حکم شرعی رمز ارزها و معاملات بیت کوین شده است، به جز مقام معظم رهبری، آیت الله شبیری زنجانی و آیت الله صافی گلپایگانی (ره)، سایر مراجع تقلید حکم به بطلان آن داده و چنین معاملاتی را جایز نمی‌دانند.

مراجعی هم که حکم به بطلان آن نداده اند با قیود و شروطی حکم به جواز معاملات آن داده اند که نیاز به توضیح دارد که در ادامه مطلب به آن می‌پردازیم.

مطابق فتوای مقام معظم رهبری، اگر قانونی در این خصوص توسط مجاری قانونی تصویب شود که معاملات و یا استخراج آن را اجازه دهد، با رعایت قیود قانونی، مقلدین ایشان می‌توانند اقدام نمایند.

مطابق قانونی که تا به الان در این خصوص وجود دارد، وزارت صمت مجوز برای استخراج بیت کوین به افراد واجد شرایط با رعایت شرایطی می‌دهد؛ و در جلسه ۱۳۹۸/۸/۶ هیئت وزیران به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چنین تصویب کردند:

۱- استفاده از رمز ارزها صرفاً با قبول مسئولیت خطرپذیری (ریسک) از سوی متعاملین صورت می‌گیرد و مشمول حمایت و ضمانت دولت و نظام بانکی نبوده و استفاده از آن در مبادلات داخل کشور مجاز نیست.

۲- استخراج فرآورده های پردازشی رمزنگاری شده رمز ارزها (ماینینگ) با أخذ مجوز از وزارت صنعت، معدن و تجارت مجاز است [۱].

البته مطابق آنچه از اهل اطلاع به دست آوریم کسانی هم که مجوز استخراج دارند، باید رمز ارزهای استخراجی را توسط صرافی های مجازی که مجوز تبدیل بیت کوین به ارزهای مختلف را دارند تبدیل به ریال و یا دلار کرده و یا با آن مبادرت به واردات نمایند و ورود به خرید و فروش بیت کوین در سایت ها و بازارهای جهانی ممنوع است؛ ضمناً مجوز فقط برای استخراج است و مجوزی برای افرادی که مجوز استخراج دارند و یا غیر از این افراد برای خرید و فروش رمز ارز صادر نشده است؛ در این خصوص سایت بانک مرکزی متنی را گذاشته است که در آن چنین آمده است:

«به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی در جلسه سی ام شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۹ دی ماه ۱۳۹۶، به کارگیری ابزار بیت کوین (Bit Coin) و سایر ارزهای مجازی در تمام مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام شد. از آنجایی که انواع ارزهای مجازی از این قابلیت برخوردار هستند که به ایزاری برای پولشویی و تامین مالی تروریسم و به طور کل، جابه‌جایی منابع پولی مجرمان بدل شوند، حوزه نظارت بانک مرکزی برای پیشگیری از وقوع جرائم از طریق ارزهای مجازی، موضوع ممنوعیت به کارگیری ارزهای مجازی را به بانک ها ابلاغ کرده است.

از این رو، با توجه به اهمیت موضوع، تمام شعب و واحدهای تابعه بانک ها و موسسات اعتباری و صرافی ها باید از انجام هر گونه خرید و فروش ارزهای مذکور و یا انجام هر گونه اقدامی که به تسهیل و یا ترویج ارزهای یاد شده بینجامد، به طور جد اجتناب کنند. همچنین لازم به ذکر است با متخلفین، برابر قوانین و مقررات مربوط برخورد خواهد شد.» [۲]

نتیجه اینکه، مقلدین مقام معظم رهبری، اگر قانونی مانع خرید و فروش آن نباشد میتوانند اقدام به خرید و فروش آن نمایند ولی به عنوان ابزار خرید و فروش در داخل کشور چنین اجازه ای ندارند.

مطابق فتوای آیت الله شبیری زنجانی که فرموده اند: چنانچه استفاده از این‌گونه ارزها نوعاً مفسده اقتصادی داشته یا خلاف قانون باشد، خرید و فروش آن اشکال دارد؛ نکاتی را باید توجه کرد: ایشان به صورت مشروط و با دو شرط فرمودند اشکالی ندارد؛ اولاً نوعاً مفسده نداشته باشد که این قید محرز نیست چون بین کارشناسان اقتصادی مورد اختلاف است و برخی نظرشان این هست که مفسده دارد و برخی می‌گویند مفسده ندارد ولی مقلدین ایشان تا احراز به داشتن مفسده نکنند در حکم عدم مفسده است و شرط دوم که خلاف قوانین نباشد را در بخش شرح فتوای مقام معظم رهبری توضیح دادیم

بنابراین اگر مکلف احراز مفسده نمی‌کند و از طرفی قانون منع کننده ای نباشد میتواند اقدام به خرید و فروش آن بنماید

البته یک نکته می ماند آن هم اینکه مطابق با قوانین، هر نوع خروج ارز از کشور، بدون مجوز بانک مرکزی جزو موارد تخلف از قانون است [۲] و با خرید و فروش این ارزها طبیعی است که ارز از کشور خارج میشود که اگر مسولان بانک مرکزی در این خصوص اشکالی نگیرند مشکلی وجود نخواهد داشت.

اما مطابق فتوای اخیر آیت الله صافی گلپایگانی(ره) که فرمودند: اگر آن را به غیر مسلمان واگذار کرده در مقابل وجهی دریافت کنید اشکال ندارد؛ این شرط مقداری با مشکل مواجه است، چرا که در بازارهای جهانی در خرید و فروش ها اینکه بدانیم طرف مقابل مسلمان است یا نه؟ امکان پذیر نیست.

مطلب آخر: با فرض اینکه خرید و فروش ارز دیجیتال را جایز بدانیم(البته هرکس باید مطابق با فتوای مرجع خودش عمل نماید)، در صورتی معاملات آن جایز است که به صورت واقعی خرید و فروش انجام گیرد؛ بنابراین خرید و فروش آن در بازار فارکس و تحت قراردادهای cfd که معاملات آن، شروط شرعی یک معامله واقعی را ندارد و نیز استفاده از اهرم و لوریج قطعاً جایز نبوده و درآمد حاصل از این طریق را فرد مالک نمی شود.

منابع :

[۱] <https://dotic.ir/news/3235>

[۲] <https://www.cbi.ir/showitem/17722.aspx>

[۳] <https://www.cbi.ir/showitem/14391.aspx>

ورود، خروج، خرید، فروش و حواله ارز بدون رعایت ضوابط تعیینی توسط دولت و بدون مجوزهای لازم از بانک مرکزی از مصادیق قاچاق ارز محسوب می شود.